

Tale ved De alliertes graver Ekeberg 17. mai 2010

Kjære alle fremmøtte.

Denne vakre våren i 2010 har vi markert at det er 65 år siden Frigjøringen i 1945, da landet igjen kunne feire fred og frihet etter fem lange krigs- og okkupasjonsår. De fleste av dem som lever i dag kan bare forestille seg lettelsen, gleden og jubelen som brøt løs fra 7. mai om ettermiddagen.

Også den gang var gleden blandet med sorg og vemod. Mange tusen nordmenn var brutalt revet bort, de materielle ødeleggelsene var store, og mange hadde levd under et så stort press eller tortur at sinn og kropp led varig skade.

Vi er i dag samlet på Ekeberg – den vakreste gravlunden jeg vet om – for å takke og ære de unge menn som ligger gravlagt akkurat på dette stedet. Hver 17. mai blir vi minnet om hvem de var: To russiske krigsfanger, og seks kanadiere og en brite som var mannskap om bord i det Halifax-flyet som styrtet på Jahres Kjemiske Fabrikker 4. juledag i 1944. Noen av dere som er kommet hit i dag, har levd så lenge at dere fortsatt husker hva som skjedde denne mørke desemberkvelden da sporlys og granatild flerret opp vinternatten og deretter det voldsomme drønnet da flyets minelast eksploderte. Flere lokale beboere døde også.

De to unge russerne var med i en gruppe på 200 krigsfanger som ble stuert sammen i tyskerbrakker nedenfor jernbanen, der rutebilstasjonen er nå. De kom til Sandefjord i november 1941. Fangene hadde lite mat og fikk en brutal behandling. Disse to fangene ble skutt da de forsøkte å ta imot matpakker fra snille nordmenn. De døde ved piggrådgerdet som skilte dem fra friheten.

Alle de ni under støttene vi står ved nå, var våre allierte og våpenbrødre. Uten dem hadde ikke Norge vunnet sin frihet og fred. For kampen mot Nazi-Tyskland ble ikke avgjort på vår egen jord. De avgjørende slagene sto i Stalingrad, ved Kursk, ved El Alamein, på strendene i Normandie.

De alliertes graver er en påminnelse om at frihet, fred og demokrati ikke er noe selvsagt. Det er verdier som må vernes, om nødvendig med våpen i hånd. Samtidig minner krigens erfaringer oss om at små nasjoner ikke kan stå alene når det virkelig røyner på. Bare ved felles, solidarisk innsats kan demokrati og menneskerettigheter forsvares og opprettholdes.

Ingen av de ni som er gravlagt her, døde på egen jord. De mistet livet i fremmed land. Likevel var deres offer ikke forgjeves.

I dag er norske soldater, kvinner og menn, engasjert i fredsarbeid gjennom FN-operasjoner flere steder i verden. Ikke minst trekker jeg en parallell til den norske innsatsstyrken i Afghanistan. Det er en operasjon som er kommet i stand på oppfordring og med mandat fra FN's sikkerhetsråd. 41 allierte nasjoner er med. Deres militære styrker skal stabilisere et krigsherjet land, og forhindre at Taliban-terroren rammer en sivilbefolkning som har lidd mer enn de fleste andre.

Også norske liv er gått tapt i det fremmede landet langt der borte, slik to russiske, seks kanadiske og en britisk soldat falt for vår sak her i lokalsamfunnet for mer enn 65 år siden. Første gang det ble arrangert en høytidelighet ved gravene, var på De alliertes dag 31. august 1945. Den gang var det en avdeling av hjemmestyrkene som møtte opp og dannet æresvakt. Løytnant O. C. Pindsle, som var sjef for Milorg-avdeling 154, sto for seremonien.

Det er med takknemlighet og i dyp respekt jeg legger ned disse kransene ved gravene til våre venner og allierte.

Ved Sjømenns minnelund

Jeg skal nå legge ned en krans her ved Minnelunden for våre sjømenn. Mange av dere vet at det vakre bronsearbeidet i bakgrunnen er laget etter tegning av kunstneren Hans Holmen og satt opp som en gave fra Olaug Brun i 1958.

Olaug Brun, som bodde i Hystadveien og godt kjent for blant annet sitt kunsthåndverk i hvaltann, var selv sjømannsenke etter skipsfører Sigurd Brun. Hun ønsket å minne sin mann og alle hvalfangere og sjøfolk som ble drept under krigen eller som kom helseløse hjem.

I alt mistet 322 sjøfolk og hvalfangere fra Sandefjord og Sandar livet i perioden mellom 1939 og 1945. Det er en tiendedel av alle norske sjøfolk som døde som følge av krigen. Ingen annen norsk kommune mistet så mange i forhold til folketallet.

Men Sjømenns minne er etter hvert blitt til noe mer. Det er et sted der pårørende og folk i Sandefjord kan stoppe opp, sende en tanke og en hilsen til våre sjøfolk. De som fant sin ukjente grav på havet, i fjerne farvann.

Det var førstereisgutten, en dypt elsket sønn.

Det var ektemannen, familiefaren, en bror, en venn.

Alle er de savnet, det ble tomt etter dem.